

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата юридичних наук, доцента, доцентки кафедри адміністративно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ Проць Іванни Миколаївни на дисертаційну роботу Машики Юрія Володимировича на тему: «Модернізація функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» від 03.07.2026 р.

Актуальність дисертаційного дослідження. Функціонування митних органів належить до тих напрямів публічно-правових досліджень, у яких поєднуються питання державного управління, адміністративного та митного права, національної безпеки, економічної політики й міжнародного співробітництва. Саме митна служба забезпечує практичну реалізацію одного з ключових напрямів державної політики, від ефективності якого залежить не лише належне здійснення митного контролю чи адміністрування митних платежів, а й здатність держави гарантувати захист власних економічних інтересів, підтримувати стабільність зовнішньої торгівлі та своєчасно реагувати на сучасні безпекові виклики. З огляду на це питання вдосконалення організаційних і правових засад функціонування митних органів закономірно перебувають у центрі уваги як юридичної науки, так і практики державотворення.

Представлена дисертаційна робота порушує проблему, яка сьогодні виходить далеко за межі галузевого дослідження митного права. Автор фактично пропонує власне бачення сучасної моделі митної адміністрації, обґрунтовуючи необхідність переосмислення її функціонального призначення, інституційної організації, системи реалізації функцій та кадрового забезпечення в умовах принципово нових викликів, що постали перед Україною. Особливу цінність дослідженню надає те, що модернізація митної служби розглядається не як сукупність окремих законодавчих змін чи організаційних заходів, а як комплексний процес, який охоплює правові, інституційні, функціональні та стратегічні аспекти розвитку митної системи.

Водночас не можна не погодитися з тим, що саме досвід функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану створив унікальне підґрунтя для наукового осмислення їх подальшого розвитку. Практика останніх років засвідчила необхідність пошуку нових підходів до забезпечення інституційної стійкості митної служби, оптимального співвідношення її основних функцій, удосконалення механізмів взаємодії з іншими органами державної влади та формування стратегічних орієнтирів її діяльності у повоєнний період. Саме тому звернення автора до зазначеної проблематики є своєчасним, науково виваженим та відповідає сучасним потребам розвитку вітчизняної правової науки і практики функціонування митної системи України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Проведений аналіз дисертаційної роботи дає достатні підстави для висновку про високий ступінь обґрунтованості сформульованих автором наукових положень, висновків і рекомендацій. Зміст дисертації характеризується послідовністю наукового пошуку, логічною завершеністю викладу та належним рівнем аргументації. У роботі простежується цілісна авторська концепція дослідження проблем функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану, яка ґрунтується на системному аналізі теоретичних положень, чинного законодавства, практики його застосування та сучасних тенденцій розвитку митної справи. Запропоновані автором висновки є закономірним результатом проведеного дослідження, а сформульовані рекомендації мають належне теоретичне підґрунтя та практичну спрямованість.

Схвальної оцінки заслуговує методологічна основа дисертаційного дослідження, яка відзначається комплексністю, внутрішньою узгодженістю та повною відповідністю предмету й поставленим завданням. Використаний автором методологічний інструментарій забезпечив всебічне дослідження проблематики функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану. Логіко-семантичний метод став підґрунтям для розвитку понятійно-категоріального апарату дослідження, спеціально-юридичний – для аналізу трансформації митного законодавства України в умовах воєнного стану,

історико-правовий та порівняльно-правовий методи дозволили простежити закономірності розвитку митних інституцій і визначити можливості використання історичного та зарубіжного досвіду, системно-функціональний метод забезпечив наукове осмислення функціональної природи митних органів України та класифікацію їх функцій, а формально-юридичний метод дав змогу здійснити ґрунтовний аналіз нормативно-правових приписів, що регулюють застосування митних пільг і спрощень під час дії правового режиму воєнного стану. Використання методів аналізу, синтезу, узагальнення, аналогії та абстрагування забезпечило належний рівень обґрунтованості авторської концепції модернізації функціонування митної служби України.

Наукова переконливість дисертаційного дослідження забезпечується також його належною нормативною та теоретичною основою. Під час підготовки роботи автор опрацював положення Конституції України, міжнародно-правових актів у сфері митного співробітництва, Митного та Податкового кодексів України, законодавства, що визначає правові засади діяльності митних органів, забезпечення національної безпеки, здійснення зовнішньоекономічної діяльності та функціонування правового режиму воєнного стану. Водночас ґрунтовний аналіз наукових праць провідних українських та зарубіжних учених у галузі митного, адміністративного та конституційного права дозволив автору сформулювати достатню теоретичну базу дослідження та забезпечити належний рівень аргументованості сформульованих висновків і пропозицій.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів є достатньо переконливою та логічно впливає із поставленої мети, предмета й завдань дослідження. Дисертація містить низку теоретично обґрунтованих і практично орієнтованих положень, які розширюють сучасні наукові уявлення про особливості функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану. Автором сформовано цілісну концепцію модернізації митної служби, у межах якої поєднано питання удосконалення правового статусу митних органів, їх функціональної моделі, інституційної організації, кадрового забезпечення та стратегічного розвитку в умовах воєнного стану і в повоєнній перспективі. Запропоновані наукові

положення характеризуються внутрішньою узгодженістю, достатнім рівнем аргументованості та мають як теоретичне, так і прикладне значення для подальшого розвитку митно-правової науки.

До найбільш вагомих результатів, одержаних уперше, слід віднести комплексне обґрунтування концепції модернізації функціонування митних органів України в умовах воєнного стану, що охоплює нове бачення їх правового статусу, функціонального призначення та стратегічних напрямів подальшого розвитку. Науковий інтерес становлять запропонована авторська дефініція поняття «митні органи України», комплексний аналіз функціонування митної служби в умовах війни, дослідження впливу митних пільг і спрощень на реалізацію її функцій, а також розроблення Стратегічних напрямів модернізації митних органів України, побудованих на принципах інституційної незалежності, горизонтальної та вертикальної організації й орієнтації на людський потенціал. Самостійне наукове значення має також авторська модель формування кадрової архітектури митної служби, побудована за принципом «ризиків потенційної втрати переваг».

Безперечною цінністю дисертації є розвиток уже сформованих наукових підходів до організації митної справи шляхом їх суттєвого удосконалення відповідно до сучасних викликів функціонування держави. Автором уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, удосконалено класифікацію функцій митних органів та обґрунтовано необхідність забезпечення балансу між їх основними функціональними напрямками. Водночас запропоновано нові підходи до вдосконалення організаційної моделі Державної митної служби України, системи оцінювання ефективності її діяльності, механізмів нормотворчої діяльності у сфері митної справи, а також розвитку кадрової політики як одного з ключових чинників інституційної спроможності митної адміністрації.

Окремої позитивної оцінки заслуговують положення, які набули подальшого розвитку. Насамперед це стосується поглиблення наукових уявлень щодо побудови сучасної структурної моделі митної служби з урахуванням міжнародних стандартів, історичного досвіду розвитку митних інституцій та

специфіки їх функціонування в умовах війни. Подальший розвиток отримало також наукове бачення інституційно-функціональної модернізації митних органів України, засноване на зміцненні їх інституційної стійкості, незалежності, цифровізації митних процедур та впровадженні сучасних механізмів організації митної справи. Практичну й наукову цінність мають сформульовані автором перспективні напрями подальших досліджень, пов'язані з повоєнною організацією митної системи України та визначенням місця митної служби у процесах післявоєнного відновлення держави.

Значення одержаних результатів та рекомендації щодо їх можливого використання. Одержані в дисертаційному дослідженні результати мають вагоме теоретичне та практичне значення, що обумовлено їх безпосередньою спрямованістю на вирішення актуальних проблем функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та формування концептуальних засад їх подальшої модернізації. Запропоновані автором наукові положення, висновки та практичні рекомендації характеризуються належним рівнем прикладної орієнтованості й можуть бути використані як методологічне підґрунтя для подальшого реформування Державної митної служби України, удосконалення її організаційної структури, функціональної моделі, кадрової політики та механізмів взаємодії з іншими органами державної влади, насамперед правоохоронними органами.

Практична цінність дисертаційної роботи полягає також у можливості використання її результатів у різних напрямках правової діяльності. Сформульовані автором пропозиції можуть бути враховані у правотворчому процесі під час удосконалення митного законодавства та нормативно-правового забезпечення діяльності митних органів України, у правозастосовній практиці – з метою підвищення ефективності реалізації основних і забезпечувальних функцій митної служби, а також у науково-дослідній діяльності при подальшому опрацюванні проблем інституційної стійкості митної адміністрації, її функціонування в умовах кризових правових режимів та повоєнного розвитку.

Безперечною перевагою дисертаційного дослідження є можливість використання його результатів у навчальному процесі під час викладання

дисциплін митно-правового та конституційно-правового спрямування, підготовки навчально-методичних матеріалів, підручників, навчальних посібників і програм, а також у системі професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб митних органів України.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій у публікаціях здобувача. Аналіз наукових публікацій Юрія Володимировича дає підстави констатувати, що основні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження знайшли достатньо повне, послідовне та системне висвітлення в опублікованих наукових працях. Результати дослідження апробовано у восьми наукових публікаціях, з яких п'ять статей опубліковано у наукових фахових виданнях України з юридичних наук, включених до Переліку наукових фахових видань України, а результати апробації окремих положень дисертації висвітлено у трьох тезах доповідей, опублікованих за матеріалами міжнародних правових шкіл.

Зміст опублікованих праць повністю узгоджується із предметом і структурою дисертаційного дослідження та відображає його ключові наукові результати. У публікаціях послідовно висвітлено проблематику реалізації окремих функцій митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану, трансформації митного законодавства, здійснення митного контролю, застосування митних пільг і спрощень, удосконалення кадрової політики митної служби, а також окремі аспекти інституційної модернізації митних органів та їх функціонування у повоєнний період, що свідчить про системний характер наукової роботи здобувача та поетапну апробацію отриманих результатів.

Опрацювання опублікованих праць дає підстави дійти висновку, що викладені у них наукові положення повною мірою кореспондують зі змістом дисертації, відображають її концептуальні ідеї, основні висновки та практичні рекомендації. Кількість, характер і рівень оприлюднення результатів дослідження відповідають установленим вимогам щодо апробації дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії, а також підтверджують належний рівень наукової зрілості проведеного дослідження.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Дисертаційна робота Машики Юрія Володимировича є завершеним, самостійно виконаним кваліфікаційним науковим дослідженням, присвяченим комплексному теоретико-правовому аналізу функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та обґрунтуванню концептуальних засад їх модернізації у повоєнній перспективі. Робота відповідає встановленим вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та характеризується цілісністю авторської концепції, логічністю побудови й послідовністю викладу матеріалу.

У вступі дисертації належним чином обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методологічну основу, сформульовано положення наукової новизни та розкрито практичне значення одержаних результатів. Основний зміст роботи структуровано відповідно до логіки наукового дослідження та побудовано за принципом послідовного переходу від теоретико-правового осмислення функціонування митних органів України й аналізу трансформації митного законодавства в умовах воєнного стану до комплексного дослідження реалізації функцій митної служби, впливу митних пільг і спрощень на її діяльність, а також обґрунтування стратегічних напрямів інституційно-функціональної модернізації митних органів України.

Зміст дисертації відзначається внутрішньою логічною узгодженістю, належним рівнем наукової аргументації та завершеністю викладу. Автором забезпечено системний взаємозв'язок між теоретичними положеннями, аналізом чинного законодавства, практики функціонування митних органів та сформульованими пропозиціями щодо вдосконалення їх правового статусу й організаційної моделі. Представлені висновки є логічним результатом проведеного дослідження, випливають із поставлених завдань та підтверджують досягнення визначеної мети, що дає підстави оцінити дисертаційну роботу як цілісне, завершене та якісно виконане наукове дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Попри загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, окремі його положення викликають наукову дискусію та можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових досліджень, у зв'язку з чим доцільно висловити такі зауваження:

1. Аналізуючи передумови трансформації митного законодавства України, автор основну увагу приділяє внутрішньодержавним чинникам, зокрема нестабільності нормативно-правового регулювання, значній кількості змін до законодавства та наслідкам численних реорганізацій митної служби. Водночас, на нашу думку, більш ґрунтовного висвітлення потребував вплив євроінтеграційних процесів, насамперед імплементації положень Митного кодексу Європейського Союзу, міжнародних стандартів Всесвітньої митної організації та інших міжнародних митних інструментів, які дедалі більше визначають зміст і напрями розвитку сучасного митного законодавства України. Поглиблення цього аспекту дозволило б комплексніше розкрити природу сучасних трансформацій митно-правового регулювання.

2. Заслуговує на увагу запропонована автором концепція поступової «дефіскалізації» діяльності митних органів України, яка ґрунтується на посиленні їх безпекової та правоохоронної ролі. Разом із тим така наукова позиція є дискусійною та потребувала б більш розгорнутого економіко-правового обґрунтування. З огляду на те, що в умовах воєнного стану митні платежі залишаються одним із визначальних джерел формування доходної частини Державного бюджету України, потребують додаткового висвітлення критерії, межі та практичні механізми реалізації запропонованої «дефіскалізації», які дозволили б забезпечити збалансоване поєднання фіскальних інтересів держави із виконанням митними органами безпекових і правоохоронних функцій.

3. Позитивно оцінюючи авторську концепцію орієнтації на людський потенціал як одного зі стратегічних напрямів модернізації митної служби України, водночас вважаємо, що окремі її положення мають дискусійний характер. У дисертації значна увага приділяється одночасно подальшій

цифровізації митних процедур, розвитку ризикоорієнтованих технологій та автоматизації митного контролю, а також визначальній ролі професійної компетентності посадових осіб митних органів. У зв'язку з цим доцільним видавалося б більш чітко визначити оптимальне співвідношення цифрових технологій і людського фактора у процесі здійснення митної справи, окресливши коло повноважень, у межах яких використання сучасних інформаційних технологій є достатнім, а також ті сфери митного адміністрування, де дискреційні повноваження, професійний досвід і аналітична оцінка посадових осіб залишаються незамінними, зокрема з урахуванням стрімкого розвитку технологій штучного інтелекту.

Висловлені зауваження та рекомендації мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер, спрямовані на подальше наукове осмислення окремих аспектів досліджуваної проблематики та розвиток наукової дискусії. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, не ставлять під сумнів обґрунтованість, достовірність і наукову новизну одержаних результатів, а також не знижують її теоретичної цінності та практичного значення. Навпаки, порушені питання свідчать про складність і багатогранність досліджуваної проблематики, що об'єктивно допускає існування різних наукових підходів до її вирішення.

Загальний висновок. Вищевикладене дає підстави вважати, що дисертація Машики Юрія Володимировича на тему: «Модернізація функціонування митних органів України в умовах правового режиму воєнного стану та в повоєнній перспективі», яка відзначається високим рівнем актуальності та суттєвою практичною значущістю, та рівень наукової кваліфікації здобувача відповідають вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017 р. (із

змiнами та доповненнями), а дисертант – Машика Юрій Володимирович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доцентка кафедри адміністративно-правових
дисциплін Навчально-наукового інституту
права та правоохоронної діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Іванна ПРОЦЬ Digitally signed by Іванна ПРОЦЬ
Date: 2026.07.03 12:45:26 +03'00'

Іванна ПРОЦЬ

